

HRVATSKA RIJEČ

Preplatna cena: na godinu K. 12 — Za pò godine K. 6 — Za Šibenik a godinu donasnjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Dužan odgovor.

Uvjeravaju nas, da u „Hrvatskoj Kruni“ pišu danas ljudi, koje nije nitko i nikad u pravaše ubrajao i koji za pravaštvo nisu nikad i ništa uradili. Je li to istina, nije nam stalo izpitivati, a dužni smo odgovoriti na njezino pisanje u koliko isto kao urednik podpisiva od nas poštovani Don Ivo Prodan.

Što bi se oko „Hrvatske Krune“ — kako nas uvjeravaju — okupljali danas ljudi, koji za pravaštvo do jučer nisu znali, to je samo znak vremena i posve razumljivo, kad se na primjer u drugom glasilu „stranke prava“ može čitati, da pravaši nemaju zašto da budu u opoziciji proti današnjoj austrijskoj vladi, koja nam daje željeznički spoj i hoće da nas ekonomični podigne.

Razumijemo; danas su doba praktičnosti. Ponos narodni, jedinstvo, nezavisnost, samosvojni narodni život — to su sve ideali prema nastojanju tudjinskih vlada, koje nam otehoće da pridignu domovinu i narod. Danas je doba moderno, kad u stranku prava uskaču Kršnjavićevci, Peričevići i slični; doba je uskoka u stranku prava, jer se eto načelno može svaki praktičnjak zauzimati za Veliku Hrvatsku u Velikoj Austriji. Lozinka je to iz Beča, za nikoga pogibeljna, a mnogomu korisna.

Čudnovato nam je samo, kako ti novi pravaši neprestano i biեսno utaku proti ostalim Hrvatima, a ne smiju niti prijateljski da savjetuju svoje pokrovitelje u Beču, kako nije ni liepo, ni pošteno, što puštaju magjarskoj i bečkoj vladi gaziti sve, što je Hrvatima sveto i zakonom i prisegom zajamčeno. Čudnovato nam je, što oni ne smiju svoje gospodare upozoriti, da je napokon pogibeljno za njihovu zajedničku stvar puštati, da Hrvati budu tlačeni kao bezpravni robovi, jer najposlije mogu i Hrvati progledati i upoznati pravog svog tlačitelja. Čudnovato nam je, što oni puštaju, da njihovi pokrovitelji rade bez razbora i što misle, da im je dosta bezsrmano izjavljivati se za vladu.

Naravno, te izjave su posve lojalne i korisne, ali opet — čudnovate su nam. Jer ili gošpoda cene, da smo mi Hrvati robeke pasmine ili da smo prepilupi: jedno ili drugo je presmiono, jer tko im baš jamči, da je hrvatski narod po naravi tako robeški glup, da ni u dvadesetom vijeku ne će uvidjeti, tko ga tlači i tko daje Magjaru vlast, da nas tlači?

Prema ovomu stanju stvari, posao svih razumnih pravaša je odlučiti: je li će se podupirati ovu i ovakovu radnju; je li će se oni ubrajati u uskoke Kršnjavićeva soja ili ne.

Što se nas tiče, mi smo se već davno odlučili, da ćemo se čuvati svih novih i starih uskoka u stranku prava i da ćemo im rušiti ovakovu radnju iz svih naših žila.

S ovim smo odgovorili „Hrvatskoj Kruni“ na prigovore o stegi i disciplini; razumajući smo za što je naša borba proti Franku neumjesta i bezuspješna; razbistrili smo naše držanje u pogledu saveza sa Magjarima i prigodom zadnjih izbora.

Protiv razumne stegi i discipline nismo želili nikad griješiti, a protiv stranačke stegi griješiti ne možemo s jednostavnog razloga, što nismo vezani nikakvim stranačkim vezom.

Tko hoće da u Dalmaciji govori u ime pravaštva, treba da najprije pozna razvoj pravaštva u Dalmaciji. Nije pravaštvo kao košulja, koju se navlači i svlači kad se komu prohtije. Nismo pravaši od jučer. U Dalmaciji se pravaštvo razdvojilo odavna; a u tom razdvoju ostali smo gdje smo bili. Sada kao i onda slobodni od svih tudjinskih utjecaja. Kao i onda bodimo se uskoka u stranku prava, njihovih namjera i ciljeva. Kao i onda ne želimo da uskok bude zapovjednikom, gospodarom u stranci prava. Kao i onda cenimo uskokom i Dra. Josefa Franka, proti čijom zapovjedništvu i neograničenom gospodarenju ustajemo radi svih onih javnih političkih činjenica, koje smo bez obzira iznili u javnost i koje još nije nitko pobio, niti će.

Što je naša borba do sada tobož neumjesta i bezuspješna, to nije naša stvar, nego onih,

kojih se tiče. Što mi možemo, ako kod mnogih vlada nerazborita stega, da mogu podnašati jamram, koji im je inače vrlo težak? Što mi možemo, ako mnogi ne mogu povući posljedice, nego radije trpe, da im je sām list stranke obterećen su 98.000 kruna? List, koji u to ime mora služiti osobnim ciljevima gosp. Franka?

Mi razumijemo težak položaj mnogih otačenika, ali opet mi smo iznili u više prigoda i razloge, radi kojih smo ostali na onom mjestu, gdje nas je našao razkol u stranci prava. A ipak možda nitko ne želi kao mi, da stranka prava bude jedna i jedinstvena, slobodna od tudjinskih utjecaja.

Jest, kao nitko drugi, jer smo uvjereni da bi stranka prava, slobodna od tudjinskih utjecaja, postala jednodušna i jedinstvena: uskoci bi se mirno i sami odočelili. Ali što mi možemo pri današnjim okolnostima, gdje se javno u ime pravaštva pripovieda najgnusniji servilizam prema vladi?

U istinu, dok stvari ovako stoje, volimo ostat izvan kruga modernog pravaštva i ravnati se prema stegi i disciplini, koja nam je odmjerenja od narodne koristi i štete. Što pronadajemo, da je korisno za hrvatski i njegov konačni cilj toga se držimo, a što mislimo da je štetno, to izbjegavamo i tomu se opiremo iz sve naše snage.

Prema ovoj stegi i disciplini bilo je odmjerenje i naše držanje u poslu saveza sa Magjarima. Ovo naše držanje bilo je strogo u duhu stranke prava, i nastojali smo iz svih sila, da se oko istoga bude radilo u smislu pisanih preporuka naših učitelja Ante Starčevića i Eugena Kvaternika. Kad se tako nije postupalo; znali smo, da je bitka izgubljena i proti tomu smo ustali, jer smo poznavali bahatost Magjara i otičinsku brigu Beča.

Dogodjaji su nam dali pravo. Bahatost magjarska i otičinska bečka briga postale su svakomu očite, kao što je očito, barem do sada, da su se hrvatski delegati toj bahatosti oprli i da joj se opiru kako najbolje znadu i mogu. A što je za nas glavno, jasno nam je, da hrvatski delegati ne rade proti narodu a za svoju osobnu korist. Radi svega toga mislimo, da nam je dužnost tu borbu podopmagati, jer se danas ne radi više o sporu delegata sa magjarskom vladom, nego o obrani narodnih svetinja proti silovitosti Beča i Pešte.

Tu su Hrvati zvani, da ustanu svi kao jedan, a plod je samo uskočkih upljiavaka, ako ima tobožnjih pravaša, koji današnji zamašaj borbe ne shvaćaju i koji se ne stide javno govoriti o podupiranju onih vlada, koje naše narodno bivstvo nastoje za uvijek uništiti.

Nego o tome ne ćemo dalje, jer će brzo događajji odlučiti, je li naš narod toliko zalupan, da će se dati na svoje samoubijstvo: a međusobno mrcvarenje, mjesto na složno djelovanje.

Složno djelovanje svih Hrvata u odbijanju tudjinskih nasrtaja prirodan je zahtjev narodne samobrane. Međusobno mrcvarenje u času odlučne bitke prirodan je plod tudjinskih nastojanja.

Tih tudjinskih nastojanja uvijek smo se čuvali i uvijek smo bili proti njima, tako i zadnjih izbora, tako ćemo bit i u buduće.

Nego o tom je bilo dosta govora u našem listu i s toga prestajemo, preporučujući „Hrvatskoj Kruni“, da se ne obamamljuje disciplinom i stegom, jer te uprav nije bilo ni za liek na skupštini njezinih pozvanika u Splitu, te nema ni danas u njezinim redovima. A ne može je ni biti, jer po pisanju novih pravaša, lahko da stariji ustupe mjesto uskokima u stranku prava.

Njemačka i Poljaci.

Još za doba njem. drž. kancelira Bismarka bile su za ponjemenje poljačkog naroda poduzete takove brutalne mjere, da je onda svet morao misliti, da je Poljacija u Pruskoj za uvijek odzvonilo. Bijahu ponjemenje škole, sve javne institucije, uredi i t. d. Nu to nije bilo dosta. Na trošak države kupovali su se veliki posjedi u dvostrukom svrhu, da se razbjegnu amo tamo

po svietu poljački plemići, o kojim se držalo, da je na njima kontinuitet poljačke narodne ideje i svijesti; i da pak na kupljenim zemljištima budu naseljeni Niemci, koji bi malo po malo svojim uztrajnim radom i sviešču svoje moći j silie potisnuli tobože slabo i iznemoglo poljačko seosko pučanstvo i učinili ga njemačkim robom.

Pri tome Pruska nije štedila žrtava, nije birala sredstava; vladalo je načelo, da sila vriedi više nego pravo, i prama tom načelu se je dosljedno postupalo. Potrošilo se je milijuna i milijuna novaca; nabavilo se je milijuna hektara zemlje; na stotine hiljada Niemaca naselilo se među poljačkim narodom; upotrebila se je svaka sila u školi, u crkvi, u svemu javnom životu. Za više od pò stoljeća država nije prestala tlačiti i mučiti na najteži način poljački narod, preziruć prava državljanska, gazeć svako čustvo čovječnosti.

Nu, što će i najbrutalnija sila prama jakoj naroduju svijesti, prama živju ljubavi jednog naroda za svoj jezik, za svoju domovinu, prama dubokom osjećaju veličanstva žudjene slobode? Danas su Niemci razumjeli, da su uzalud trtili svu onu silu vlastite enerzije; da su se uzalud obručili pred civilizovanim isto kao i pred varvarkim narodima uporabom najpodlijih sredstava: Poljaka uza sva progonestva nisu učinili njemačkim robom; nisu u njemu ugušili plamen ljubavi svog jezika, niti zatomili čeznuće za ujedinjenjem i slobodom svoje domovine. Taj plamen protiv zaplamsao još življe; čeznuće postalo dublje, neutaživo, a pored toga poljački elemenat u Pruskoj postao još jači i brojem pučanstva i posjedom i kulturnim stečevinama. Rodoljubno živo čustvo Poljaka nameće se svačijem poštovanju, a što je glavno, djeluje i na same Niemce. Naseljeni Niemci, na djedovini Poljaka, usred bujice tolikih plemenitih čustava, začarani ljepotom slavenskog jezika, postaju malo po malo i oni — Poljaci. Toliko se je Niemaca naselilo u pruskoj Poljskoj, da je prava čudo, kako može da tu još postoji drugi narod. Uspjeh njemačke kolonizacije svadja se na to, da danas broj Niemaca tamo ne nadilazi 100.000 duša, što je jedna neznatna brojka, kad se uvaži, da je sav službeni aparat izključivo njemački.

Ali ovaj historički poraz brutalne sile prama moralnoj nije bio dostatan da odvrati Niemce od daljnje proganjanja Poljaka, da se dadu razlogu, da im poštuju svetinje, narodna i građanska prava. Ne. Stadoše snovati druga sredstva i načine, kako će Poljake uništiti ili barem udesiti prilike tako, da bude Niemcima osjegurana na poljačkoj grudni nadmoć i u pogledu broja pučanstva i površine privatnog zemljišnog posjeda. Inačije stvar ne ide. Niemci su se naime po izkustvu uvjerali, da dok Poljaci kod svoje kuće budu daleko nadnašili doseljene Niemce i brojem i zemljišnim posjedom, svaki je napor, svaka sila, svaka bruka uzaludna: ne će se polučiti uspjeha, ne će se raznaroditi ni uništiti Poljake. Njihova zasliepljenost i strast nije im dala, da iz izkustva crpe i drugu nauku: da nema sile, koja će ugušiti osjećaje, ponos i težnje jednog sviestnog naroda.

U potrazi za sredstvima i novim kojim načinom, kako bi postigli svoj cilj, Niemci su došli do zaključka, da ne ostaje drugo, nego da se zakonom odredi, da vlada može razvlastiti poljačke zemljišne posjede. Tko htio prodati svoju baštinu, tko ne htio, mora svaki Poljak da vladi, čim ona to zatraži, prodane na silu, uz iznos sudbene procjene, svoje zemlju. Mislio se je, da je to plod mašte kojeg neodgovornog fanatika, pa se je malo tko iz početka osvrtao na glasnine o mogućnosti, da jedna ustavna evropska vlada iznese pred svoj sabor takovu zakonsku osnovu, o kojoj ne treba iztaknuti, da nije nego poruga svakom osjećaju pravice, čovječnosti, građanske slobode.

Kad nekidan, na 26. studenoga, njemački kancelar Billov u pruskom saboru prikazuje zbilja tu zakonsku osnovu, koje bi se stidili i najbrutalniji silnici varvarkih vremena. Čini se čovjeku nemoguće, — ali je tako. Svaki Poljak, po toj zakonskoj osnovi, mora da prodade vladu svoju zemlju, čim jedno povjerenstvo usta-

novi, da je ta zemlja potrebita u svrhu, da se nasele na njoj Niemci. Ovo je suština zakona. Da se Niemci sami ne raznarodite i ne postanuu oni ili njihovi potomci dobri Poljaci, treba im stvoriti velike okoliše, u kojim ne smije da bude ni ciglog Poljaka; treba oko poljačkih gradova razvlastiti ili oteći na silu toliko prostora zemljišta, da se tu namjeste Niemci, da iz okolnih sela potisnu Poljake, i da se tako stvore ogromni teritoriji, na kojim će Niemci nesmetano živjeti, te će im služiti kao nepredobive kule, kojih će jurisati na još preostale Poljake. Ovo je glavna svrha zakona, koju pruski ministri redom iztču u saboru, ne stideć se pred sviestom, ne mareć što se tim gaze sva načela ustavnosti, pravice i ljudstva. Očito je, da se ide za tim, da se sasvim iztribi poljski narod i odtjera sa rodjene grude. Za tako veliku akciju stavit će vlada na razpoloženje ništa manje nego četiristo milijuna maraka (oko pò milijarde kruna)!

Zabeleženo u dnu duše Poljake i sve slavenske narode ne samo, nego čio svet, čujuć što je kadra da u ovom vijeku napredka i prosvjete počini jedna tobože ustavna evropska vlada, da udovolji nezasićenim željama, zvrskom nagonu silnika, da slabijega sasvim uništi. Uvedenjem prisilne ekspropriacije u svrhu raznarodivanja biva u jednoj ustavnoj državi uzakonjena bezpravnost jednog naroda. Prihvatom prikazane zakonske osnove Poljaci u Njemačkoj bivaju proglašeni bezpravni. Proti takovom groznom atentatu Poljaci u pruskom saboru ustadoše gnjevom ljudi svjestih svoje moralne premoći, a tako isto i svi slavenski narodi u bečkom parlamentu. Svjetska povjest ne bilježi još takovo zlodjelo!

Poljski narod očekuje strašne kušnje. Je li zar umjestna koja nada, da zastupnici birani od naroda ne će odobriti prikazanu zakonsku osnovu? Neka Bog narodu zaštiti našu braću Poljake, a neka ih u teškim borbama obdori uspjeh dodanašnjih borba, u kojim su pojedinostno, proti svakom nasilju Niemaca, obranili svoju narodnost i sačuvali mile osjećaje domovinske ljubavi, baštinu otaca, koju im nijedna sila ne će moći oteći.

Parlamentarno izvješće.

(Posebno dopisivanje).

Beč, 5. prosinca.

Fiedlerovo putovanje.

Ministar trgovine dr. Fiedler, kako iz veoma pouzdana izvora saznajemo, za vrijeme božićnih praznika posjetit će Dalmaciju u društvu sa svojom gospodjom. Ovo ministrovu putovanje ima oficijozni karakter, a u glavnom je namijenjeno osobnom pregledanju većeg diela onih radnja, te se imaju iduće godine poduzeti u Dalmaciji.

Zanimati će vaše čitaoce činjenica, da je ministar trgovine počeo učiti hrvatski jezik nakon malo dana iza kako je bio imenovan ministrom, u namjeri, kad dođe u Dalmaciju, da bude bar do nekle sposoban razgovarati se sa privatnim osobama „u jeziku dalmatinskog naroda“. Fiedler je Čeh, i učenje mu hrvatskog jezika nije trudno. One osobe, s kojim ministar trgovine bude u Dalmaciji govorio, moći će mu u hrvatskom jeziku pribićiti želje i pritužbe njihove, jedino pri tomu treba da paze na brzinu govora. Budu li govornici besjedili polagano i bistro, to će ministar trgovine dr. Fiedler moći razumjeti sve što mu pričaju.

Govor dra. Rybarža.

Za vrijeme razprave o prebnošni predloga prof. Masaryka dobiva dr. Rybarž riječ. Govornik namah na početku svoga govora osvrće se na pisanje „Fremdenblatta“ od prošle sedmice, kojim se je pisanjem na surovi način napadnulo hrvatske i slovenske zastupnike radi toga, jer su podpisali jedan prešni predlog (onaj dra. Hlibovickog. ur.). Ovaj članak, koji je jamačno nadahnut od austrijske vlade, vrlo je karakterističan, a kao do sada ni jedan drugi članak, naperen je proti južnim Slavenima. Govornik konstatira, da se od sastanka pučkog parlamenta u kući razpravljaju samo prešni predlozi, da

jedna stranka traži kako će nadkriti drugu u podastiranju predloga za usrećenje puka, i da mat ne ni jedna stranka ne postoji u kući, koja ne bi sudjelovala kod ove utrke. U takovom parlamentu ne bi se imalo smatrati državnim zločinom, ako se podnese jedan prešni predlog, a ako su od sada koliko vladine toliko opozicione stranke bez razlike podniele prešnih predloga, to se ne smije južnim Slavenima uzeti za zlo, ako su supodpisali jedan prešni predlog, tim više što oni od sada niti su sa svoje strane podastri jedan prešni predlog, niti su pri razpravama govorili o prešnosti ijednog predloga. Dostato je dakle bilo, da su podpisali samo jedan prešni predlog, da se na njih obiri cela oficijozna štampa, e da bi se na taj način podpisatelje onog prešnog predloga proglasilo zločincima i njihove izbornike na najfinijim način uckalo. Ovo postupanje proti zastupnicima južnih Slavena ne samo što je frivolno i proti svakoj dosadašnjoj praksi, ono je također podpuno nemeteljivo, jer onaj prešni predlog, koji su oni podpisali, nosi datum od 4. srpnja o. g. Po tomu bilo je sastavljen i podpisan u ono doba, kada isti nije sačinjavao nikakvo državno zločinstvo i kada bi jamačnik i samoj vladi bilo ugodno da je još u srpnju bio podastri u kući. Jer ovaj prešni predlog nije bio prije nego sada, podnesen u parlamentu, bilo je dostato da se vladini krugovi uzvrpele i ustanu proti južnim Slavenima, da ih se tim načinom kori radi toga, jer su se uslobodili biti drugoga mnijenja nego li je vlada u pitanju nagodbe, i jer su prama istoj zauzeli opozicionarno stanovište. Uza sve poštivanje prama osobi ministra predsjednika, i uz priznanje njegovoj dobroj volji, što želi košta poradići na korist zemalja južnih Slavena, mora se ipak opaziti, da mi ne dozvoljavamo nikomu, da nam propisuje kako se i u kojem pitanju imamo vladati. Mi ćemo sve dotle, dok se u Beču ne bude imati razuma za zdvajajući borbu slavenskih naroda u onostranom parlamentu, također i s naše strane pokazivati da nemamo razbora za nagodbu, koja u sebi sačinjava jedino produljenje nagodbe od godine 1867, koja je zadnja po našem mnijenju pravizor svih jada i nesreća s onu stranu Litave stanujućih nemagjarskih naroda. (Živo odobravanje). Ne dakle iz opozicije proti obstojećoj vladi, već u dobroshvaćajućem narodnom probitku borimo se mi proti ovoj nagodbi i protivjedujemo najodlučnije proti tomu, da se sa strane vlade hoće da presira na naše uvjerenje od koje mi ne ćemo da u ni jednom slučaju popustimo. (Odobravanje).

U daljnjem dielu svoga govora osvrće se govornik potanje na sve nepravde koje Niemci poduzimlju proti razvoju slobodne misli Slavena, i proti njihovom slobodnom učenju. Na koncu izjavljuje govornik da će glasovati za prešnost predloga. (Govorniku čestitaju sa svih strana).

Novi domobranski ministar.

Beck je jučer prikazao parlamentu novog ministra za zemaljsku obranu Georgia, nasljednika baruna Lateshera, zatim je nastavljena razprava vrhu prešnog predloga Dr. Masaryka.

O slobodnoj nauci,

u kojoj je učestvovalo mnogo govornika t. j. Dr. Mayr, Rybar, Redlich, Hlobinski, Pernestorfer, Dr. Krek, a onda sam predlagatelj Dr. Masaryk, koji tvrdi, da se protugovornici nisu ni najmanje pozabavili pitanjima, koja je on iznio, i da Dr. Mayer ne razumi ništa o predmetu. On da je govorio za znanost, za nauku, a ne proti religiji. Javlja, da će podnieti predlog za razstavu crkve od države.

Poljačka uzrujanost

traje uvijek i raste sve više izako je u pruskom saboru poprimljen predlog o uporabi od 350 milijuna maraka za kolonizaciju njemačkih radnika. (Vidi naš članak: „Njemačka i Poljaci“. Op. uređ.) Po Galiciji drže se skupštine, gdje se nagovara tezačka, da ne idu više raditi u Prusku, a to u ime prosvjeda proti zakonu Iztočne Marke. Agitacija krči sebi put po svoj Galiciji.

Zarekao se.

U „N. Jedinstvu“, koje izlazi u Splitu pod pokroviteljstvom „Pucke Banke“, imade nekoliko tvrdnja o hrvatskim zastupnicima na carevinskom vijeću obzir na sadašnju obstrukciju, koja je, po mišljenju i drugih dobrih patriota, sada potrebitija i korisnija no igda. Znademno odavna, da je struja, pod kojom „N. Jedinstvo“ mora broditi, zagovarala voiferanje nagodbe, dakako uz ogromne koncesije. Nu to je stvar posebnoga položaja „N. Jedinstva“, na čemu nu se ne može prigovoriti, jer je danas slobodno izražavati svoje mišljenje, makar i bilo udešeno prema pravilima „Rodo-

ljubne Komedije“, koja se kod nas odigrava ima nekoliko vremena.

Medju ostalim tvrdnjama, govori se i o Don Frani Buliču, da bi sigurno bio proti obstrukciji, kad bi bio sada u Beču, barem, po onomu, što se govori.

Mi pak s pouzdanje strane možemo utvrditi, da je Don Frano Bulič *odustupio pri- stupa obstrukcije i da je to izjavio u više prigoda* i dapače obrazložio to sa izjavom, da je sada bezuvjetno nužna podpuna solidarnost sa hrvatskom braćom u Budimpešti.

Ako sada Don Frano Bulič dađe izjavu, prema kojoj bi podkriepio našu tvrdnju, onda će „N. Jedinstvo“ izjaviti, da je znalo, da nije istinito ono, što se samo govorilo po gradu, ali da je uspjelo u tome, što se je izpostavila izjavom Don Franimom podpuna istina i time opet se izpunilo ono, što je mislilo „N. Jedinstvo“, jer ono uvijek pogadja i sve se dogadja onako, kako je ono govorilo. *Marul.*

Naši dopisi.

Split.

(Kazalište). Pravednim opazkama „Sergjevića“ odnosno našem kazalištu neka mi bude slobodno nadodati ovo par riječi. Ne valja misliti, da će biti bolje, ako se mjesto svake godine dobavi opera svake druge ili treće godine. Na taj način bi se opet potrošilo više novca, poduzeće bi možda dobavilo par rizičica, i time bacilo malo praša u oči publici, ali veća bi dotacija išla u džep poduzeća, a slušatelji bi bili izigrani kao što uvijek. Našem se kazalištu hoće drugog, radikalnijeg lieka. Na ljetu ranu ljetu travu; pa treba izisnuti iz kazališne uprave sve one elemente, koji nisu voljni da rade, koji za narodnu stvar ne čute, i koji dapače naše stvari mrze, pa napokon oduzeti svako pačanje kazališnom agentu u stvari, koje se ne tiču njega nego uprave. A dobro bi pak bilo, da članovi uprave ne budu u rodbinskoj svezi sa članovima poduzeća, da uprava bude mogla imati slobodne ruke, postavljajući poduzeće potrebite uvjete, bez obzira. Bude li se ovako razčistila stvar, naše će se kazalište moći popraviti i svojoj svrsi i nama služiti na diku onim istim sredstvima, koja su mi i danas na razpoloženje, inače nam ne će služiti nego na rugo i na sramotu, a napokon svako ima o po što i zaslužuje, pa u nami stoji, da se stvar popravi.

Poteškoće glede pjevača, koji tobože idu u Ameriku, niesu nego basna. Ono malo pjevača talijanskih, što ide u Ameriku, ne ide nego uobće poslije uskrsa, za kratku „stagione“. Ako bi pak istinito bilo, da talijanski pjevači idu u Ameriku, onda se valja pobrinuti, da nam dodju naši, koji tamo ne idu, ali je hrvatska, dotična slavenska rječ sada u kazalištu hrvatskog Splita zabranjena!

Operetom se opet ne uzgaja ni t. k. a kamo li narod, koji uzgoja treba kao hljeba. Za to je pravom ustala ovih dana sva inteligencija u Beču kad su naumili bili unajiniti „Rajmund-Theater“ jednome poduzeću, koje je namjeravalo gojiti operetu više nego li dramu.

Ja sam za to za dramu u našem kazalištu. Pa za što se za to ne može odciepiti 75 godišnje dotacije za koje hrvatsko ili srbsko dramsko društvo barem tisuću kruna? Mogle bi onda uspjehom u našem kazalištu gostovati i one družine, koje neki naš kazališni upravitelj zove „strazoni“, ali se ne tuku na pijaci, kao što oni strazoni, koji su ove sezone čepali za vlase i samu umjetnost.

Prošlih dana dokazala su gospoda demokraci još jednom najsvječanije svoju bezglavost. Sjećat ćete se, kako se je u „Slobodi“ pisalo i dokazivalo, da tezači više ne mogu raditi zemlje, jer da im se to ne izplaćuje. Na 22. pr. mj. tko je bio prisutan sjednici obćin. vijeća saznao je za utok sastavljen od g. Dr. Smodlake na ime tezača Mravinaca, u kojemu se pobija svako tvorničko preduzeće, jer da će tezači raditi radje u tvornicama, a ostaviti polje i da će tako izgubiti tezačko obilježje, pošto će kao radnici tvornica pohadjati još više krčme. Dakle: ne radit zemlju, ne radit u tvornicama, — a onda što?

Svak zna, koliko je zaslužan pučanoj Grgo Vidović u obrtnom pogledu, svak zna, koliko je on protivština i muke imao, dok je postigao one uspjehe, po kojima je došao od današnjeg poduzimanja na širokoj osnovi. Poslie svih tih protivština, da razmakne granice svome radu htio je da tkogod stupi s njim u društvo, pa kad je sada i u tome ipak uspio, i kad može svoje osnove da ostvari i da ovi okolini predjeli steku neočekivanu vrijednost, eto opet protivnika, da ometu taj posao i to izrabljaju sami puk, kojeg svakim praznim obećanjima draže.

Po sklopljenom ugovoru selo Mravinac imat će prihoda oko 5000 K na godinu. Selo

je do sad plaćalo 150 % za svoje potrebštine, koje su tražile pokrće od K 1900. Sa 150 % nije selo bilo u stanju to pokriti, jer je plaćalo najviše 1500 do 1600 K. Po tomu će mjesto imat čista dobitka godišnjeg oko 3000 K.

Ove koristi svak uviđa, samo ne će da ih uvide tobožnji najveći prijatelji puka.

Prekjučer došao je jedan englezki veliki parobrod i dovezao milijun opeka za novu tvornicu Vidovićevu.

Sinj.

(Sve osobnosti, puki inad!) Dok se je dinastija lukavo htjela ugnuti, te se sakriti za ledja autonomije te svijuu načelnika i bivše narodne stranke — premda se njihov organ ni najmanje ne zanima za pregled obćine kliške, gdje su također na upravi bivši narodnjaci — istodobno je htjela, da borbu proti obćini sinjskoj prikaže kao stvar osobnu Dra. Lulića, Kotaraša i Dra. Marovića, te nekolicine drugih smuljivaca. Osnova je dobro bila smišljena — ta nije se Piero Tripalo za ništa sa Stražičićem po Splitu ciele tri sedmice otačio — samo šteta po njih, što im nije upalila! Uspjeti naime nije mogla, jer samo ljudak može još jeroavati, da Sinjani i Cetinjsani žele više dinastiju na obćini.

Pri zdanim se je naime izborima najbolje manifestiralo mišljenje čitave krajine, koja je ne samo glasovala listom proti kandidatu dinastije, već je također jednodušno osudila i one, koji su tu kandidaturu podupirali, a to su gospoda na sinjskoj obćini. Rezultat zadnjih izbora pripisati je također u glavnome i tome, što su Tripali upravo s lošom svojom upravom na obćini u narodu zlu vidjeni.

Kad bi borba oporbe bila jedino inad i osobnosti, čemu bi se dinastija bojala razpusta obćine, za što bi se pregleda bojala? Za raspustom obćine bila bi dana prigoda paši i njegovoj četi, da doživu novi plebiscit i da se pred obćinstvom njim pohvale. Ah! ali je grozde kiselo; znadu Tripali naime dobro, što narod o njima nakon 37 godina njihove „poštene i uredne obćinske uprave“ misli.

Dok je naime po sudu „N. Jedinstva“ pošteno i u redu da gospoda na obćini sinjskoj, veliki gazde, rade na trošak obćine put „Kvaravice“ i dvokrat . . . kadmjaju potok oko svoje „Kule“, te za to potroše do 26.000 kruna, dotle je to u očima cetinskog puka sramotno i nepošteno.

Narod prosti shvaća i razumi, da odanog svoga slugu treba vlastitim svojim novcem nagraditi, dočim se je pod upravom Tripalovom dogodio, da su se sluge sinjskog paše nagradjivalo obćinstvom imanjem.

Uredno je staro i ilu rukovodjenje obćinske blagajne, koje je zalo u očitoj oprieci sa naputkom izdanom od Zemaljskog Odbora, te udešeno nehotice ili hotice na način, da je otečana ili djelomice onemogućena kontrola. Dok naime „N. Jedinstvo“ smatra susretiljivošću i požrtvovnošću pogodbu, po kojoj obćina plaća 2331 m² prostora, a ulazi u posjed prostora umanjenog za 280 m², svatko drugi lako shvaća, da je to očita šteta obćine.

Tko ne vjeruje, da je sve to radjeno bilo na korist *bielog Sinja*, već naprotiv je uvjerenja, da je to uradjeno iz ličnog interesa, tome je jedino do osobnosti i pukog inada!

Kaštel Sućurac.

(O planu naših obćinskih poglavica). „N. Jedinstvo“ slavodobitno tvrdi, da malena obćina Kaštel-Sućurca još od nazad 10-15 godina ima gotov gradjevni plan kao što ga valjda nema nijedna obćina u Dalmaciji — dapače ni sam Split. Razložito iz toga izvadja, da naša obćina hoće, da se po tome planu gradi — a tko bi joj svjestan i razborit to pravo porekao? — te ne da, da svak gradi kako hoće. Mi otvoreno priznajemo, da u istinu naše obćinske poglavice imaju plan, i to kako fino promišljeni. Potvrđujemo dapače, da ga se naši otci otačbine vjerno i strogo drže. No nije to gradjevni plan, već plan *dešpeta i osvete*, a na drugu ruku plan *povlastica*. Ovaj plan vrijedi za našu obćinu pet godina po dovršenim izborima obćinskog zastupstva. Šeste godine, kad se obavljaju izbori, prestaje njegova moć što se tiče *dešpeta i osvete*, a nastupa jubilej, godina velikoga i obćega prošćenja. I u vremenu obstojanja ovoga plana slažemo se s „N. Jedinstvom“, jer u svibnju 1908. na zhravlju 13 je godina, što je načelnikom Kaštel-Sućurca Marin Mijolin. Svak tko se zamjerio načelniku valja da očiti izvadjanje plana. Svak, koji bi mogao smetati načelniku, ako je u kojoj časti ili službi, valja da bude uklonjen, ako se sam ne će ukloniti. Dokazom nam bivši obćinski prisjednik Stipe Sokol, dokazom nam vijećnik Spiro Stupilin, Stipe Plepel, Jure Kovač, Ivan Sokol. Dapače i sami obćinski liečnik Dr. Baylon. Liečnik se jednom izrazio, valjda i bezazleno, da bi mogao biti

načelnikom gosp. Stipe Kolombatović. To je bilo dosta, da si liečnik podpiše — odlaznicu. Četiri mjeseca prije roka, utanačena za odzak ili produljenje pogodbe, načelnik dogovorio se s većinom članova zdravstvenoga odbora dviju obćina K. Sućurca i Lukšića. Mjesto da se nastoji izglati neke razlike — te su s drugih uzroka nastale, u jednom dielu puka, s liečnikom — i da ostane u gornjim Kaštelima liečnik zauzetan i dobrih sposobnosti, Dru. Baylonu odkazana je pogodba. Prema planu zametnula se pravda — dakako na teret obćine — braći Jerkunica; zaplenilo meso Luki Biočiću, protiv istoga dotjeralo se do kaznene lužbe, no bezuspješno, i progonilo se Antona Katalinića p. Damjana radi ovaca. U vrijeme poznatoga procesa radi Matije uzkradživalo se šumaricama kupljenje šušnja i šume, kao što ljetos poslie sastanka radi blagajne. Došlo se bilo i do toga, da se htjelo izagnati iz sela slugu Don Mate Bratinčevića. Prema planu, kako dokazano u dopisu, objelodanjenom u broju od 23. pr. studenoga „Hrvatske Rječ“, postupalo se u dozvolava gradnja. Prema planu postupalo se ove jemate, kad se od svih obćinskih težaka dopustilo samo Marinu Luketinu pok. Mate da obere „ninčušu“; dok se uzkratilo Grgi Alfređeviću, Vici Jerčiću i drugima, dapače im se na usta prisjednika Jerkunice odgovorilo, da pitaju od obćinskoga vijeća dozvolu branja s pismenom molbom. Prema planu globi se Maru i Anu Perišin, dok drugima je dozvoljeno klati na javnom putu brаве krpu svu godinu, prati rublje u blizini obćinskih zdenaca. Na sajam velike Gospe uzkradživalo se braći Ganza iznašati na podvorje stolove i sjedala za prodaju hladnih pića, što je potreba radi mnogih gostiju te dolaze u selo onaj dan; dočim se drugima dopuštalo ne samo onaj dan, nego i kroz godinu krčmariti. I danas se uzkravica ostavlja na podvorju kola Ivi Ganzi; dočim drugima je dopušteno i bačvama i sanducima i kočijama zapreмати pute i prolaze. Prema planu htjelo se uzkratiti bogoslovu Sokolu svjedočbu obiteljskoga stanja — danu mu poslie uslied zauzimanja tajnika Butiera —; dok se dalo svjedočbu jednomu ni pripadniku ni stojniku u obćini, da mu služi u jednoj prekršajnoj tužbi, radi koje ipak je osudjen i svrgnut sa časti seoskoga glavara.

Ne ćemo dalje nizanjem naše brojnice, jer što izniesmo, dovoljno je, da se čitatelji upoznadu s planom, koji obstoji za „jednu od najurednijih obćina u pokrajini“. „N. Jedinstvu“ pak ovo na odgovor smionih, da ništa drugo, rieči, da ne može biti nereda, gdje je načelnik jedan Mijolin, a tajnik jedan Butier, ako im se nije rugalo.

Donji Dolac.

Krševiti položaj ovoga sela uslovao je njegove stanovnike, da se nasele u više komšiluka i u dosta prostranu obsegu, tako da od seoceta Rošca, koje je kod granice Biska, preko vrtelne Ljudji ima sat i pō pješke do prvih kuća u polju, gdje je središte Doča Donjega. Preko toga krša nadnicam pučanstva i neznanom pripomoću iz oskudične zaklade, kroz desetak godina protrpio se je put, koji, i ako nije moderna radja, jedini je kojim kola dolaze u Donji Dolac do župske crkve. Taj put taknuo je se samo nekoliko kuća, a ostali žitelji su bez njega, neki su odalečeni krševitim položajem, a drugi poplavom vode navlastito u zimi, te kako rekoh od 150 obitelji jedva ih 40 ima put, koji je stao kravogov truda mnogih osoba dok je uradjen (prem da je nekojim i makte).

Nazad četiri, pet godina pok: Polz bivši obćinski nadestnar, na želju onih komšiluka koje odnosi put ije dotaknuo se, a privolom obćine davao jennjere za više godina, da urade iste sa ono pet nadnica što je svaki radnik po zakonu obvezan i tako da će slediti dok — ko što i pravedno — svaki komšiluk sebi uradi. Iza smrti pok. Polza, obćina je ostala driemajuć. Oni radnici što jurve put imadu nisu radili nigdje obvezane nadnice, dok su drugi komšiluci kućam put načinjali, što je vrijedno da se zapamti.

Ljetos, zatražila je politička vlast, da se jljaci sa svoje strane daju doprinos za put Dolac-Kotlenice itd. u koju svrhu urekla je obćina sbor seoski, na koji od 32 došlo samo desetak odbornika, s razloga, što dan prije sborata utanačilo se dati 10 % prama doprinosu vladine svote, te ne davala se važnost velika odnosnome sboru. Mudri glavari i ono prisutnih odbornika izrabise u svoju svrhu da svi radnici u selu, koji su po zakonu obvezani raditi na putu, uloze svojih 5 nadnica za put Dolac-Kotlenice, neosvrćuć se da 2/3 obitelji ne imadu ni najpotrebitijeg puta, a već jim pred vrata došao na koju stotinu metara.

Nego uz filozofiju našeg glavara treba da se još netko oglasi; obćinskog puta naglednik

Pezelj, poduprt od važnih seoskih organa, uputio molbu na občinu, da je voda put odrta, da se pospe (požali) sa seoskim nadnicama. Kuma obćina odzvala se želji svoga sluga, te odmah odaslala dotičnog strukovnjaka, koji svim po zakonu obvezanim radnicima — izim neke gospode za koje raja radi — dao muče na putu od pošte do Rožaca?

Pitaju se zanimani vlastodržci: vriedi li više zaključak seoskog knj-sbora odnosno mjestnog glavaru, ili naredba obćine o podjeljivanju muća? Tko će načiniti onim odbornicima jur započeti put, kad moraju eto na dva mjesta izradjivat po zakonu na dva mjesta? Hoće li i nadalje radit samo na korist trećih, kao da oni nisu podanici ove države? Gdje će pristati one mjere nekotih radnika, što su ih za 5 godina izradili privolom obćinskih cestara, e da jim put prije k kući uradi se? Kakove popravke i koliko dana na obćinskom putu preko godine radi putar u Docu Donjenu? Tko ima srđce reći, da se na ovakove stranote ne ima prava tužiti i po novinam pisati, koje nisu na diku obćini ni zanimanim seoskim nekotim ličnostima?

Viesti.

Za božični naš prilog. Kako namjeravamo ove godine u božićnom našem prilogu pružiti što zanimivijih stvari, umjavljamo i obraćamo se ovim putem na sve naše vriedne suradnike i hrvatske književnike, da nam najkasnije do 15. prosinca pripošaju svoje sastavke. Uljudno umjavljamo sve suradnike, da nam pošaju što kraće i bolje sastavke.

„Šibenska Glazba“ svirati će sutra u 11 i pō sati na obali sljedeći program: 1. Koraćnica, Parma; 2. Ouvertura po motivim „Jugoslavenskih napjeva“, Kviatovsky; 3. Valček „Sanjivi ideali“, Fućik; 4. Velika fantazija iz „Wagnerovih Opera“, Ströbel; 5. Koraćnica „Zrinski Frankopan“.

Zapriječena demonstracija. U gradu preminula neka S. Caradori, talijanska podanica. Jučer biko joj je sproved. Vienci i lies bijahu ukrašeni vrbicama boja kraljevine Italije. Kako su napeti odošaji izmedju Austrije i Italije, govorka se, da su politički činovnici kanili demonstrirati protiv tog političkog izaziva susjedne države. Da bi posljedica bila — konflikt medju susjedima, nema dvojbe. A da se nedogledne posljedice tog sudara zaprieče, čujemo, da za uzimanjem ministarstva vanjskih posala bili bi ministar unutarnjih posala i ministar rata odredili žandare i vojsku neka nad sprovedom bdiju. I tako do demonstracija nije došlo.

Porota. — U sriedu svršila je razprava protiv Popovič Jovana pok. Šime iz Bogetiča radi počinjenog zločinstva silovanja na štetu Ljubice žene lije Popovič. Otkriviljenku je 32 godine, a navedeno zločinstvo počinio dne 2. t. g. Oštećenici je osamnaesta godina, kršna i stasita ženska glava. Razprava se vodila sa zatvorenim vratima. Predsjedao savj. Velzek. Javnu obtužbu zastupao državni odvjetnik Dr. Marcocchia, oštećenu stranku Dr. Mazzoleni (hrvatski), obtuženika Dr. Gazzari. Uslijed pravorika pučkih sudaca, otkriviljenku biva od sudbenog Dvora osudjen: na 3 godine teške tamnice, na K 200 parničkih troškova i nuzgredice.

Razprava četvrtka i petka. Predsjedasavj. Velzek. Javnu obtužbu dr. odv. Dr. Marcocchia; obranu kazneni odvjetnik Dr. Subotić. Na obtuženičkoj klupi Gjuro Sekulič.

Obtužnica. Gjuro Sekulič reč. Kesa Vasin iz Šibenika u noći izmedju 15. i 16. lipnja tek. god. u bludilištu vlastnosti Jakova Lenca: 1. u namjeri da usmrti bludnicu Leopoldinu Jakovljevič pok. Gjure, zadao joj oružjem takovim i na način takov, udarac kojim je uobće skopćana pogibelj za život; a) na truhbu povise pupka ozledu težku, životu pogibeljnu, izleživju kroz 6 nedjelja nerada; b) na truhbu izpod pupka drugu težku također životu pogibeljnu ozledu, izleživju kroz četiri su tri nedjelje neradne; c) na lievom rameu i d) na lievom laktu dvie ozlede lagane naravi, izleživjak kroz mjesec, sa tri nedjelje nerada; e) na lievoj mišici prema laktu i f) na dlanu lieve ruke dvie ozlede također lagane bez daljnjih posljedica;

II. u namjeri da usmrti bludnicu Jozicu Niedermayer, zadajući joj oružjem takovim i na način takav, udarac kojim je uobće skopćana pogibelj na život; a) na unutarnjoj strani desne mišice ozledu teške naravi životu pogibeljnu i skopćanu su tri mjeseca neradne; b) na desnoj strani prsiju ozledu lagane naravi bez daljnjih posljedica;

poduzeo čin na djelotvorno izvršivanje zločina umorstva, vodeći koje ipak radi nastupivše tudje zaprieče i slučaja ne uspije; te tim počinio pod I. i II. opetovano pokušajno

zločinstvo obćina umorstva, predvidjeno u §§. 8. 134. i 135. br. 4. k. z., kažnjivo po §. 138. k. z. težkom tamnicom od 5 do 10 godina.

Smrtonosne ozede na Leopoldini Jakovljevič. Na truhbu dva prsta povrh pupka jedna rana duga 8 cm. u popričnom smjeru oštih zarezanih rubova, koji se spajaju u oštre kutove. Rana prodire u trbušnu šupljinu. Iz nje se ciedi oblatno krvi. Razširena rana otvorila peritonijalnu šupljinu. Otvor na peritonijalnoj šupljini iznaša u promjeru 3 cm. Zarezan donji rub jetre tako, da je komad jetre, dug 5 cm., a širok 1 cm., bio odkinut i plivao u krvi, koja je napunjala desnu gornju stranu truhba. — Na lijevoj strani truhba tri prsta izpod pupka rana duga 3 cm., oštih rubova, koji se spajaju u oštre kutove. Rana ima okomit smjer. Ova rana prodire koso s lieva sprieda prama desno straga sve do peritonijalne šupljine otvor dug 1 cm.

Oštećenica bludnica Jakovljevič prama potroćnicima otkriviljenku: „Ja mu opraštam; neka mu Bog sud!“

Razprava jučer u podne bila odgođena za danas poslie podne, jer nije prispjela iz Pule oštećenica i svjedokinja Jozica Niedermayer. O ovoj razpravi izvjestit ćemo u narednom broju.

Jutros započela je razprava protiv Kukulj Nikole Markova iz Knina radi silovanja i protegnut će se do u ponedjeljak. Za ponedjeljak urečena je razprava protiv Dobrijevč Miloša p. Tome iz Otona radi zločinstva otmicе i silovanja, a za utorka protiv Manolovič Nikole p. Tome iz Markovića s Kosova. I tim potroćnicu zasjedanje biva za ovu godinu zavezano.

Odlazak vriednog rodojbuca. Primamo iz Sinja, da se je prekjueč, 5. ov. mj. odielio od njih M. P. O. fra Petar Krstičelj Bačić, iza koga je medju njima probroravio 33 godine u svojkvu profesora i ravnatelja onomjestnog franjevačkoga gimnazija, i kao prefekt vrhu pitomaca, kao gvardijan, vikar, kustod definitor, upravitelj crkve itd. On dolazi na predjeljeno mu mjesto, za gvardijana franjevačkoga manastira u Šibeniku. Otac fra Petar Bačić rodom je iz Drniša, nadaren svim kriepostima svoga zvanja. O njemu primamo dva dopisa, koji iztiku njegova dobra svojstva i odavaju žalost Sinjana i njegovih učenika za njim. Oni ga najsrdačnije pozdravljaju, a mi mu želimo: dobro došao u Krešimirov grad!

Izseljenici. Uzalud naši savjetli i nagovori, da se mladost kani Amerike. To je išlo kod ovece na sol. I sad beru posljedice svog lakomnog selenja truhom za kruhom. Na hiljade ih se, vraća izlizenih, iztrošenih svojim kućam. Duša čovjeku zebe slušajući njihove jade, njihove nevolje, njihove muke, njihove patnje, njihova stradanja. Amerika je kod kuće, tko hoće da radi. Mladosti, kani se Amerike: „tudja zemlja ima svoje, ne poznaje jade tvoje!“

Pridruženje seoskoj pošti. Dnevom 15. prosinca tek. god. bit će pridruženo seoskoj pošti Primošten — Šupljak i selo Grebašnice, te će se pošta raznositi po svim četima sela Primoštena i Grebašnice, izuzevši dakako mjeso Primošten o sebi uzeto, jer ono spada svome mjestnome području razdavanja.

Na težačkoj skupštini u Trogiru bila je aklamacijom prihvaćena va rezolucija, predložena od nar. zast. Dra. Trumbića: „Javna skupština težača i gospodara, koja vieća danas pod vedrim nebom u gradu Trogiru, pozivlje e. k. vladu, neka na temelju zakona. od 12. travnja 1907. imenuje za Dalmaciju barem 6 nadzornika kopoba, kako je dalm. sabor ove godine zaključio. Skupština prosvjeduje proti tomu, da za Dalmaciju bude odredjen samo jedan nadzornik, kako je predvidjeno u dotičnom natječajnom oglasu, sjećajući e. k. vladu, da je u njezinom dopisu, upravljenom dalmatinskom saboru prošloga zasjedanja, bilo predvidjeno imenovanje četvorice nadzornika. Ako za cijelu Dalmaciju bude imenovan samo jedan nadzornik, postat će varave sve zakonske biagodati na zaštitu prometa naravnoga vina, koje je napoglaviti proizvod ove najvinorodnije, ali najzapuštene zemlje.“

Hrvatsko Primorsko Kazalište. Ova novoosnovana primorska družina pod ravnanjem gosp. Mihajla Markovića počela je ovih dana svoj ciklus predstava u „Narodnom Domu“ u Voloskom. Odatle kreće za Pulu, Pazin, Trst, a onda iz Trsta direktke za Dubrovnik, gdje su već pripreme učinjene. Odatle za Split, Šibenik, Zadar, te opet na dužu saisonu u Opatiju na proljeće, odakle će svakako i Rieku posjetiti. Sudeći po svestranom interesovanju i odzivu, nadamo se, da je istoj donekle već sada trajna stalnost na našim obalama osigurana.

Radnje na Gubavići početi će već ove zime, a sve će biti podpunno dovršeno do svrhe godine 1909.

100.000 za sveslavenski slet. Kako smo već javili, pitanjem o sazivu sveslavenskog sleta živo se bavi neki prosvjetni krugovi u Rusiji. Odeski pako profesor Borzenko, koji je začetnik te ideje, darovao je, kako sada javlja „Novoe Vremja“, 100.000 rubalja, za upričlivanje sveslavenskih sletova u Rusiji. Ujedno se je obratio na zastupnika u carevinskom vieću dra. Markova, da isti sastavi u sporazumu slavenskimi drugovima pravilnik, kako bi se taj fond imao upotrebljivati. U odbor za tu akciju su već pristupili predsjednik kluba Českih radikala J. Klofač i hrvatski zastupnik dr. A. Trestič-Pavičić.

Za podizanje istarskog primorja. U sječnju konstituirat će se u Beču novo austrijsko druživo za podizanje primorja. Svrha će druživo biti unapredjivati gradnje, promicati industriju, te povećavati željezničku mrežu u Istri i Dalmaciji. U Puli podiće će hotel za putnike i častanke. Rečeno druživo natječe se za koncesiju izgradnje željeznica Mahlje-Opatija, Lovran-Rieka. Bit će gaće druga edicija nastojanja za Dalmaciju!

Knjige „Matice Hrvatske“ za god. 1907. Za god. 1907. izdat će „M. H.“ medju redovitim izdanjima za članove sljedeće knjige: Zabavna knjižnica: 1. Gjuro Arnold: Čezuća i maštanja. (Pjesme). 2. J. E. Tomič: „Manja djela“. 3. Niko Andrijašević: Iz neretvanske krajine. Hrvatsko Kolo: 4. Hrvatsko Kolo: Naučno-književni zbornik. Knj. III. Ploučna knjižnica: 5. A. M. Skabičevski: Povjest novije ruske književnosti. I. Prevo M. Lovrenčević. Izvan serija: 6. Posljednji Zrinski i Frankopani. Uspomeni hrvatskih mučenika. „Matica Hrvatska“. 7. Slovenske novele i povesti. Uredio Dr. Fran Ilesič. Dvie skulpture u crnoj reprodukciji? Mala Knjižnica: 1. Schneider: Uredba svemira. Prev. Dr. Oton Kučera. 2. H. S. Brdovački (pseud): Prometna politika. 3. Grčki i rimski klasici: Pubilj Ovidij Naso: Metamorfoze. Prevo T. Maretič.

Pjesma „del si“. Prošle nedjelje u večer glazari su slavili sv. Ceciliju. Naši u „Hotel Dinari“, a talijanski u sali njihova kazališta, gdje su uz cijeli njihov štab, ne izuzevši sudbene poglavice, a niti poglavarstvene činovnike, dali oduška svome irendetizmu u poklicima Italiji u pjesmi „del si“. Nekoliko naših mladića, koji su tuda prolazili, nisu mogli trpjeti, da se u Šibeniku kliče Italiji i da se izazivje onom pjesmom, pa su jednostavno zviždali, a na poklik „Viva la lega“ odvrtili sa „Dolje lega“. S otim je svršilo to „zlo djelo“ radi kojega su četрнаestorica mladića imali odgovarati na e. k. Poglavarstvu. Iste noći od nepoznate ruke razlupana su 3—4 stakla na „Casinu“ i jedan fenjer u gradu. Izgleda, da su radi svega ovoga imala na e. k. Poglavarstvu odgovarati pomenuta četрнаestorica. Sudski Savjetnik Benković, porezni nadzornik Bottner, gosp. Pini i ostali pobornici su se, da prikazu odmah na Poglavarstvu strahotu i grozotu mladića, koji su se usudili buniti ih u klicanju Italiji i u pravokacijama hrvatskoga grada.

Gosp. poglavar naravno prama tolikoj gospodi činovnika morao se pokazati vrlo uslužan, pa je odmah na lice mjesta poslao oružanu silu, a kasnije svu tu četрнаestoricu osudjio na 4, na 8 i na 14 dana tamnice po Bačhojvoj patenti. Izmedju ovih bio je osudjen i Jakov Kapitanović na 8 dana tamnice, premda je one cijele večeri bio u kavani k. „Česmi“. Kažu nam, da ima osuđenih i drugih, koji tu nisu bili i koji su radi toga, što nisu bili, osuđeni više nego li drugi.

Ovakim osudama i na ovaki način izdanim mi se čudimo, jer ne vidimo, da bi se s tim pomoglo miru. Valjda bi bilo puno bolje, da je g. poglavar Bäckowom patentom udario one činovnike, koji izazivlju, pa bilo to makar u njihovom kazalištu.

Mudrost novog arheologa. Kažu nam da je gosp. prof. Migastović bio više nego uvjeren, da su stakla na prozorima „Casina“ iz rimske, ili barem iz mletačke dobe, pa ih je hito poslao u Rim, a kad je doznao, da su dva tri popucala, možda i od krupte, brže bolje vas žalostan brzojavio je komisiji za sačuvanje starina, lipo u Beč, žaleći da se tako dragocjena uspomena, koja je bila kupljena valjda u P. Kitarovića, uništena. Vriedan arheolog! Ta u Rimu će se po njemu znati, da su Hrvati — barbari!

Mali razgovor.

— Našao sam!
— Nisi!
— Što nisam, evo. Nagodba izručiva nas, naš narod, našu radnju, naše gospodarstvo, sve naše Niemcu i Magjaru. Da smo živine, ne bi od nas nitko zahtjevao, da ližemo ruku, koja nas bije i da sami to naše robstvo, našim glasovima uzakonimo.

— Ali mi nismo živine.
— To ti je ono, mi smo ljudi, pa se zahtjeva od našeg razbora, da budemo pametni, dobri sluga, poslušni robovi, jer da ćemo dobiti od gospodara koju kost da glodjemo.

— Ako ti i ja i svi mi sami ne dobijemo, po drugomu možemo jesti travu.

— Pa eto, našao si i ti. Ako se narod sam ne pridigne, ako se ne ostobodi od tlačenja, ne će ga bogme pridici onaj, koji ga tlači. A sada gledaj. Mi dajemo sve što imademo Niemcu i Magjaru, donapokon i krv našu, a oni nam što hoće i kad i kako hoće. A sada se zahtjeva, da mi sami odlučimo, da je to pravo, zakonito, da tako valja da bude i u buduće.

— Što? Da sami radimo proti sebi?

— Pa da. To ti je. Hrvati mogu danas u Beču i u Pešti prisiliti i Niemca i Magjara na dvoje: ili da nam povratu naše, ili da se osramote pred cijelim svijetom, što u svojoj kući ne mogu vladati bez Hrvata. U tim okolnostima zahtjeva se, da Hrvati budu pitomi i da ne sile svoje tlačitelje na ništa, nego da i u buduće budu poslušni kao robovi.

— To nije moguće, ta nismo živine.

— Da smo živine, moj dragi, to od nas ne bi zahtjevali. Mi bi grizili, lomili rebra, tog nas bi verige, ali mi smo ljudi, a ljudi su, znaš, često puta gori od živina. Kad si vidio, da bi za plaću vol ubio vola, ili da bi za križić osramotio svoje žinivstvo?

— Nisam nikada, ali opet ja te ne razumijem.

— Evo ti, za plaću, za križić, za položaj, ima ljudi medju Hrvatima, koji bi poslali do vraga u svoj jezik i svoj narod i njegovu čast i njegovu slobodu — sve. To su skot ljudski i skot hrvatski. Plati ih dobro i izdat će svoga oca, Plati ih i govorit će i pisat će, da je potrebno, da je častno, da je korisno robovati i pokoravati se. I sve se to čita i sve se to trpi.

— Razumijem. Ti misliš, da „N. Jedinstvo“ i „Prava Crvena Hrvatska“ pišu za plaću, jer su se prodali.

— Mislim i uvjeren, sam jer su pisali u isto doba i na isti način kad i listovi, koji su plaćeni od Niemaca i od njihove vlade. U Beču, u Zadru, u Splitu, u Dubrovniku u isto doba i isto se pisalo. Razumijev?

— Razumijem. „Prava Crvena Hrvatska“ odavna se hvallja, da je odbila ponudjeni bečki novac.

— To hoće reći, da ga je primila. A „N. Jedinstvo“ uredjiva Antonije. „Smotru“ plaća vlada. Sada znaš za što su proti obstrukciji i gori od živina. Pazare. Našao sam: to je pazar.

Naše brzojavke.

Beč. 7. Zastupnik Chari podnio je u parlamentu prešni predlog, da se započne s razpravom o austro-ugarskoj nagodbi.

Sofija. 7. Bugarski knez Ferdinand zaručio se s princemom Reusskostritz

Beograd. 7. U skupštini podnesen je predlog za uveđenje sveobćeg izbornog prava.

Hrvatska tiskara (Dr. Kretelj i dr.)
Vlastnik, izdavalatelj i odgovorni urednik Josip Drezga

Za
božično drvo
našić četa
u dućanu **IVANA RUDE**
Glavna ulica - ŠIBENIK

svakovrstnih nakita: zlatnih i srebrnih zvezdaz, zvezdaz repatica, lančića, vrpca, trakova, krugljica, grozdova sjajnih i raznobojnih oblika, angjelica, ptičica, pa krasnih svjećica sa svojim stalcima za pričvršćivanje uz drvo, sve to u raznim vličinama; onda još pamučnog neizgorivog sniega, praskavih svjećica i bezbroj drugih sitnica, kojima se razkošno, a ipak uz najumjereniji trošak može okititi božično drvo.

Vanjakim naručiteljima šalje se roba pouzdom, ali se prima natrag sve, što im se slučajno ne dopane.

ŠIRITE
- „HRVATSKU RIEČ!“

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
-- Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razeternice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje protu gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

Najbolje sredstvo za njezovanje **USTA I ZUBI**

Glavno skladište za Dalmaciju kod G. VINKA VUČIĆA, ŠIBENIK

NE ČITATI

samo već **kušati se mora**
davno prokušani medicinski

STECKENPFERD

od **lijiljanova mlieka SAPUN**
od BERGMANNA i Druga, Draždjani i Tetschen na/L. od prije poznat pod imenom **BERGMANNOVA SAPUNA**
od lijiljanova mlieka
da se lice oslobodi od sunšanih pjegica, da zadobije bijeli tein i nježnu boju.
Preplatno komad po 80 para
u drogariji **VINKA VUČIĆA**
ŠIBENIK.

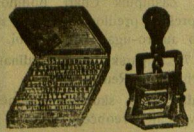
Banka Commerciale Triestina

prima:
Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa odkazom od 5 dana uz 2 1/2 %
" " " 15 " " 3 %
" " " 30 " " 4 1/2 %
Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.
(sterlinam) uz uložničke Listove:
sa odkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 " " 3 %
NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %
Banko-Živo i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.
Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %
Otvora tekuće račune u raznim vrijednotama.
Inkassi: Obavlja ujerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izriebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

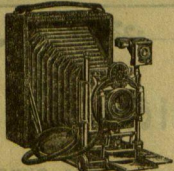
Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovica, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), Split, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.
Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i inozemstva.
Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.
Daje predujme na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.
Daje jamčevinu za carine skladišta Kontrinja (Contirungs-Lager).
Preuzimlje u pohranu i upravljanje:
U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju protu kojoj mu drago pogibeji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocienosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.
Osjeganje vrijednote protu gubitim žriebanja.
Banka Commerciale Triestina.

KNJIŽARA I PAPIRNICIA IVANA GRIMANI-A

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

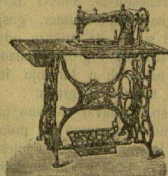
Preduzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kautschucka i kovine.

Skladište fotografiskih aparata i svih nužgrednih potrebitina.

preporuča svoj veliki izbor liepih HRVATSKIH, TALJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUSKIH KNJIGA, romana, slovnica, riečnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima preplate na sve hrvatske i strane časopise uz originalnu cieniu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.
Velika zalha svakovrstnih toplomjera, zvioker-naočala od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama.
VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOU POŠTE.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva "SINGER" najnovijih sistema.

JEDINA HRVATSKA TVORNICA VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Častim se preporučiti p. n. občinstvu, poštovanom svećenstvu, crkvama, bra-tovštinama, svoju krasnu uređjenu

TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA

Kod mene se dobit mogu izvrstne, a od mnogih priznate u svim veličinama

— svieće od pravog pčelinjeg voska —

kao i finog crvenog tamjana.

Prodajem dobra vrcanog — po zdravlje — korisna meda Kig. po K. 1:20.

Kupujem uz dobru cieniu u svim količočama žutog voska.

Svaku i najmanju naručbu p. n. mušterija obavljam najspremnije, kao i uz najpovoljnije uvjete.

S veleštovanjem

VLADIMIR KULIĆ
Šibenik (Dalmacija) Glavna ulica.

JEDINA HRVATSKA TVORNICA VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Svaki trgovac koji ne oglašuje svoju robu, ustupa mjesto svojim takmacima, koji oglašuju.

HRVATI,
sjetite se družbe
sv.
Cirila i Metoda.

JADRANSKA BANKA

U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.

Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležuću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsvajestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posređuje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

Preporučuje se najbolje P. N. Občinstvu za izradbu svakovrstnih radnja, kao: raznih djela i brošura, posajnice, koverata, listovnih i trgovačkih

NOVO ustanovljena

Hrvatska Tiskara

u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).

papira, zaručnih i vjenčanin objava, osmernica i sve druge u tu struku zasjecajuće radnje.
Jamči za tačnu i modernu izradbu uz poave umjerene cienne.